

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld ... mei 2010

Binnen de vaste commissie voor Financiën hebben enkele fracties de behoefte om over de brief van de minister van Financiën d.d. 19 maart 2010 t.g.v. Stand van zaken Illiquid Assets Back-up Facility (2009) (Kamerstuk 31 371, nr. 327), enkele vragen en opmerkingen voor te leggen.

De vragen en opmerkingen zijn op 10 mei 2010 aan de minister van Financiën voorgelegd. Bij brief van ... zijn ze door hem beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Blok

De Adjunct-griffier van de commissie,
Van den Berg

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de periodieke brief over de Illiquid Asset Back Up Facility van ING. De leden van de fractie van het CDA zijn in principe positief over deze periodieke wijze van informeren. Wel zijn deze leden van mening dat de informatievoorziening inzichtelijker zou kunnen geschieden. Tegen deze achtergrond zouden de leden van de CDA-fractie daarom de volgende vragen aan de orde willen stellen, ook met dank aan het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven.

Blijft de minister ook in de toekomst de Kamer periodiek informeren (na publicatie van kwartaalcijfers van ING)? Ziet de minister van Financiën mogelijkheden om voortaan meer gestandaardiseerde rapportages op te stellen, die vergelijking in de tijd mogelijk maken en die zowel inzicht geven in de gevolgen voor de rijksbegroting als in de bedrijfseconomische ontwikkeling (waaronder een kasstromenoverzicht)? In hoeverre monitort de minister van Financiën zelf de portefeuille? Worden ING-cijfers nog getoetst?

Hoe taxeert de minister van Financiën het feit dat de marktwaarde van de portefeuille verder is teruggelopen van ca. 65% bij moment van aankoop naar ca. 60% nu een jaar later? Is bekend of deze daling in lijn is met de algehele tendens op de markt (gedaald vertrouwen in hypotheekportefeuilles in het algemeen) of is dit (deels ook) specifiek voor deze portefeuille (bijvoorbeeld omdat de markt het effect van vervroegde aflossingen al heeft verdisconteerd)?

Hoe verklaart de minister van Financiën de enorme afwijking wat betreft de verliezen op de portefeuille in 2009 tussen de veronderstellingen in base case en de feitelijke ontwikkeling?

Waarom bevat de brief – in tegenstelling tot de brief van 27 november 2009 (31 371, nr. 286) geen inschatting van het totaal verwachte verlies op basis van de gepubliceerde ING-cijfers? Kan de minister van Financiën die alsnog en voortaan ook standaard geven?

Kan de minister van Financiën een verklaring geven voor de afname met € 5,7 mrd. van de waarde van de hypotheekportefeuille, zoals blijkt uit de balans (figuur 1a) in de brief van 19 maart 2010? Hoe verhoudt deze afname zich tot het feit dat uit de Voorlopige Rekening blijkt dat in 2009 «slechts» € 3,1 mrd. is ontvangen aan aflossingen door de Staat uit de hypotheekportefeuille? Waarom wordt in de brief geen inzicht gegeven in de actuele omvang en de mogelijke risico's van vervroegde aflossingen in 2009?

Wanneer kan de Kamer de in het algemeen overleg van 4 november 2009 gevraagde inhoudelijke analyse van de risico's van vervroegde hypotheekaflossingen in de VS tegemoet zien? Kan dat in het jaarverslag IX-B dat in mei 2010 verschijnt?

Hoe kan het dat verschillende cijfers over de IABF-kasstromen 2009 uit de Voorlopige Rekening, die is opgesteld nadat 2009 is afgelopen en die naar de Kamer is gestuurd op 22 februari 2009, in de brief van 19 maart 2010 verschillen? Waarom zijn er voortdurend fluctuaties in de ramingen en waardoor wordt dit veroorzaakt? Kan straks in het jaarverslag 2009 (en voortaan standaard tussen de ramingsmomenten) een aansluiting worden

gemaakt tussen de dan gepresenteerde cijfers, de cijfers uit de brief van 19 maart 2010 en de cijfers uit de Voorlopige Rekening?

Wat is de verklaring voor het feit dat er € 72 mln. meer aan rente uit de portefeuille is ontvangen in 2009 dan in de Voorlopige Rekening nog werd gemeld (€ 685 mln. i.p.v. € 613 mln.)?

Wat is de verklaring voor het feit dat in de oorspronkelijke ramingen in 2009 nog rekening gehouden werd met € 4.106 mln. portefeuilleontvangsten, er in 2009 veel minder is gerealiseerd (€ 3.728 mln.) en er toch sprake is van een positief resultaat?

Waarom is besloten het resultaat 2009 niet ten goede te laten komen aan de schatkist maar te benutten voor versnelde aflossing van de verplichting aan ING?

Impliceert de zienswijze van het CBS om de verplichting aan ING als staatschuld te bestempelen dat het feitelijk niet meer uitmaakt of een positief resultaat naar de rijksbegroting terugvloeit of benut wordt voor aflossing aan ING? Heeft dit meegespeeld in de keuze om het resultaat 2009 te benutten voor extra aflossing aan ING? Wordt dit beleid voortgezet? Kan de Kamer een geactualiseerd kasstromenoverzicht t/m 2039 (zoals vertrekt een brief van 30 november jl.) ontvangen?

Kan de minister van Financiën aantonen dat het benutten van € 382 mln. positief resultaat in 2009 voor extra betalingen aan ING doelmatiger is dan dit resultaat ten goede te laten komen van de rijksbegroting (c.q. «reguliere» aflossing staatschuld)?

Waarom wordt de buffer van 14% bij de credit enhancement van 15% opgeteld tot een «totale buffer» van 29%? Heeft de minister enig zicht op de ontwikkelingen van de risico's waarvoor de buffers nodig zijn? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom wordt de Kamer daarover niet geïnformeerd in de brief van 19 maart 2010. Hoe beoordeelt de minister van Financiën het teruglopen van de credit enhancement in relatie tot de «estimated pipeline losses» zoals blijkt uit de ING-cijfers? Zou op basis daarvan niet ook een conclusie kunnen zijn dat de buffers in 2009 feitelijk zijn afgenomen?

Kan de minister van Financiën uiteen zetten welke mogelijkheden hij heeft om de portefeuille en het management daarvan te beïnvloeden? Hoe is daar in 2009 gebruik van gemaakt?

Wat wordt concreet bedoeld met de uitspraak (in antwoord op eerdere schriftelijke vragen) dat ING en de Staat de portefeuille op zodanige manier managen dat gegeven de externe factoren zoveel mogelijk waarde wordt gecreëerd? In hoeverre wordt de analyse die nu wordt uitgevoerd naar de portefeuille samen met ING gedaan?

Tot op welke hoogte heeft de minister van Financiën inzicht in de eigen bedrijfsvertrouwelijke analyses die ING zelf uitvoert?

Wat bedoelt de minister van Financiën precies in zijn brief met de (beleids)keuzes die binnen de randvoorwaarden van de overeenkomst met ING mogelijk zijn? Zullen dergelijke beleidskeuzes in dit dossier ook aan de Kamer worden voorgelegd?

Waarom is het Agentschap betrokken bij het modelleren van de kasstromen? Betekent dit dat de huidige vormgeving van de deal met ING nog niet optimaal is geschied?

Wordt de Kamer in het jaarverslag 2009, naast de financiële kant van de IABF, dan ook geïnformeerd in hoeverre in 2009 invulling is gegeven aan andere gemaakte afspraken tussen ING en de Staat (o.a. extra kredietverlening, governance)?

Hoeveel extra krediet heeft ING verleend in 2009 aan Nederlandse consumenten en bedrijven? Wat heeft de minister van Financiën gedaan om te bewerkstelligen dat de toezegging van ING op dit punt (€ 25 mrd. extra kredieten) ook zou worden waargemaakt?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief van de minister van Financiën van 19 maart 2010 over de zogenaamde Illiquid Assets Back-up Facility bij ING. Deze leden hebben nog enkele vragen.

Het valt de leden op dat de informatievoorziening richting de Tweede Kamer niet altijd dezelfde vorm kent. De brief van 27 november 2009 (31 371, nr. 286) kende bijvoorbeeld geen bedrijfseconomisch overzicht en de huidige brief kent geen kasstroomoverzicht. De leden van de SP-fractie vragen zich af waardoor steeds op verschillende wijze geïnformeerd wordt en waarom dit niet altijd op dezelfde manier kan. Kan de minister van Financiën toezeggen dat dit voortaan steeds op dezelfde manier gebeurt, waarbij zowel inzicht gegeven wordt in de gevolgen voor de rijksbegroting als in de bedrijfseconomische ontwikkeling (waaronder een kasstromenoverzicht)? Zo nee, waarom niet? Is de minister van Financiën ook bereid eerdere rapportages opnieuw op te stellen in lijn met een nieuwe standaard?

Ook de leden van de SP-fractie vragen zich af in hoeverre de minister van Financiën de portefeuille zelf monitort. Worden ING-cijfers nog getoetst?

De waardevermindering van de portefeuille bedraagt volgens figuur 1a € 5,7 mld. Hoe is deze waardevermindering opgebouwd? Welk deel van de waardevermindering wordt veroorzaakt door bijvoorbeeld vervroegde aflossingen? In de Voorlopige Rekening 2009 wordt vermeldt dat er € 3,1 mld. aan aflossing op de hoofdsom is binnengekomen. De leden van de SP-fractie vragen zich af of de minister van Financiën dit verschil kan verklaren.

Het resultaat alsmede de hoofdsomontvangsten worden volgens de brief gebruikt om de verplichting aan ING af te bouwen. De verplichting is afgebouwd met ca. € 5,9 mld. Dat is minder dan de som van de hoofdsomontvangsten en het resultaat, ervan uitgaande dat de hoofdsomontvangsten gelijk zijn aan € 5,7 mld. Kan de minister van Financiën dit verschil uitleggen?

In de brief van 27 november 2009 ging de minister van Financiën nog in op het risico van vervroegde aflossingen. De leden van de fractie van de SP vragen zich af waarom dat nu niet het geval is. Wordt er niet meer vervroegd afgelost? Zijn er geen andere nieuwe inzichten te melden? De minister van Financiën heeft toegezegd dat er een nieuwe analyse van de portefeuille komt. De leden van de SP-fractie horen graag of deze analyse op schema zit en of de analyse nog voor het zomerreces kan worden verwacht.

Uit de verschillende rapportages blijken steeds verschillen in cijfers. Zelfs tussen de cijfers uit de Voorlopige Rekening van eind februari 2010 en de brief van 19 maart 2010. Er is bijvoorbeeld € 72 mln. meer aan rente uit de portefeuille ontvangen in 2009 dan in de Voorlopige Rekening nog werd gemeld. Kan de minister van Financiën deze verschillen verklaren? Waarom fluctueren de cijfers zo sterk?

De minister van Financiën heeft besloten om met het resultaat de verplichting aan ING af te bouwen. De leden van de SP-fractie vragen zich af waarom de minister van Financiën dit heeft gedaan? Waarom is het resultaat niet in de schatkist gevloeid (en gebruikt om de staatsschuld af te lossen)? Kan de minister van Financiën aantonen dat het afbouwen van de schuld aan ING doelmatiger is dan het resultaat ten goede te laten komen van de rijksbegroting? Betaalt de staat een hogere rente aan ING dan gemiddeld genomen over de staatsschuld wordt betaald? Zo ja, waarom? Was dit ook al zo bij het aangaan van de transactie?

Het valt de leden van de SP-fractie op dat 40% van het verlies in het laatste kwartaal van 2009 is geleden. Kan de minister van Financiën deze piek in het laatste kwartaal verklaren? Zet deze ontwikkeling zich door in 2010?

De brief van 27 november bevatte een ruwe schatting van de te verwachten verliezen op de portefeuille. De leden van de SP-fractie zouden graag zien dat de minister van Financiën deze inschatting nu en in het vervolg weer maakt, waarbij zo gedetailleerd aangegeven wordt op welke cijfers van ING de minister van Financiën zich baseert. Is de minister van Financiën bereid dit te doen? Zo nee, waarom niet? Volgens de vierde kwartaalcijfers van ING is de marktwaarde van de portefeuille momenteel zo'n 60%. Bij het aangaan van de transactie was dat nog 65%. Is deze daling in lijn met de gehele markt of is de daling bij deze portefeuille juist minder of fors dan gemiddeld? Indien het laatste het geval is, kan de minister van Financiën dit dan verklaren?

De totale buffer is procentueel gestegen, maar de buffer in de obligatie zelf is gedaald. Kan de minister van Financiën aangeven waarom deze zogenaamde credit enhancement is gedaald?

Dat de buffer procentueel is toegenomen lijkt vooral te komen vanwege een noemereffect, de portefeuille is immers fors in waarde gedaald. De leden van de fractie van de SP vragen zich daarom af of de minister van Financiën inzicht kan geven in de risico's waarvoor de buffer nodig is. Zo nee, waarom niet? In dat kader vragen de leden van SP-fractie zich ook af hoe de minister van Financiën de kwaliteit van de buffers beoordeelt in relatie tot de «estimated pipeline losses» zoals blijkt uit de ING-cijfers. Volgens deze cijfers van ING kunnen de buffers steeds minder verliezen opvangen. Graag een reactie.

Verder zouden de leden van de SP-fractie graag horen waarom beide genoemde bufferpercentages (14% en 15% credit enhancement) simpelweg bij elkaar opgeteld kunnen worden.

In de brief vermeldt de minister van Financiën dat bij de waardering van de transactie rekening gehouden moet worden met beleidskeuzes die binnen de randvoorwaarden van de overeenkomst met ING mogelijk zijn. De leden van de SP-fractie vragen zich af wat de minister van Financiën daar precies mee bedoelt. Welke beleidskeuzes? Worden deze keuzes ook aan de Kamer gecommuniceerd? Waarom is het nodig dat naast de portefeuille ook de andere kasstromen (opnieuw) moeten worden gemodelleerd? Verwacht de minister van Financiën ook veranderingen in deze kasstromen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben met gemengde gevoelens kennis genomen van de brief stand van zaken Illiquid Assets Back-up Facility en hebben de volgende vragen.

De buffers binnen de portefeuille zijn in 2009 licht gedaald van 16% naar 15%. Waaraan is deze algehele lichte daling te wijten? In figuur 4 van de

brief is van juli 2009 t/m augustus 2009 een korte opleving te zien. Waaraan was deze korte toegenomen credit enhancement te danken? Wat verklaart vervolgens de evenzo scherpe afname in augustus 2009? De leden van de fractie van de VVD vragen verder inzage in de ontwikkeling van de gemiddelde credit enhancement in de portefeuille van het eerste kwartaal 2010. De minister van Financiën stelt dat het geringe gerealiseerde verlies op de portefeuille en de aanwezigheid van buffers niet betekenen dat de verliezen niet kunnen oplopen.

Verschillende indicatoren voor de huizenmarkt geven diverse signalen af. Het aantal mensen met een betalingsachterstand van meer dan 60 dagen is gedurende 2009 toegenomen. Kan de minister van Financiën deze ontwikkeling, van mensen met een betalingsachterstand van meer dan 60 dagen in de huizenmarkt in het algemeen en in de huizen van onderhavige portefeuille, over 2009 in percentages weergeven? De huizenprijzen afgemeten aan de Case-Shiller index laten recentelijk een lichte stijging zien. Hoe wordt de Case-Shiller index berekend? Welk percentage van de huizen van onderhavige hypotheekportefeuille valt onder de reikwijdte van de variabelen van deze index? Met andere woorden, hoe representatief is deze index voor de huizen uit onderhavige hypotheekportefeuille?

Bij diverse ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met het feit dat ze worden beïnvloed door diverse overheidsmaatregelen. Zijn er overheidsmaatregelen in de VS die nu nog een gunstig effect hebben op de huizenprijzen maar binnenkort komen te vervallen? Heeft de minister van Financiën weet van overheidsmaatregelen die op de rol staan in de Verenigde Staten en de cijfers fors kunnen beïnvloeden?

Een aantal van de gepresenteerde cijfers is te herleiden tot, of in overeenstemming met, de jaarcijfers die ING heeft gepubliceerd. Neemt de minister van Financiën in haar brieven de ING-cijfers over of maakt het ministerie van Financiën zelfstandig berekeningen die worden getoetst?

De markt is op dit moment bereid om 60% van de waarde te betalen voor de vooralsnog amper verliesgevende portefeuille. Hoe taxeert de minister van Financiën het feit dat de marktwaarde van de portefeuille verder is teruggelopen van ca 65% bij moment van aankoop naar ca. 60% nu een jaar later? Is bekend of deze daling in lijn is met de algehele tendens op de markt (gedaald vertrouwen in hypotheekportefeuilles in het algemeen) of is dit (deels ook) specifiek voor deze portefeuille?

Hoe verklaart de minister van Financiën de verschillen, tussen het base case scenario en de gerealiseerde hoofdsomverliezen, op de portefeuille zoals weergegeven in figuur 2 van de brief?

Waarom bevat de brief, in tegenstelling tot de brief uit november jl., geen inschatting van het totaal verwachte verlies op basis van de gepubliceerde ING-cijfers? Graag ontvangen de leden van de VVD-fractie deze alsnog en tevens verzoeken zij de minister van Financiën deze in de toekomst standaard te geven.

De leden van de VVD-fractie vragen de minister van Financiën om een kasstromenoverzicht zodat de aansluiting tussen de balans 2009 en de resultatenrekening 2009, alsmede tussen voorgaande Kamerstukken beter kan worden gemaakt.

De leden van de VVD-fractie vragen de minister van Financiën een verklaring te geven voor de afname met € 5,7 mrd. van de waarde van de hypotheekportefeuille, zoals blijkt uit de balans (figuur 1a) in de brief van

19 maart. Kan de minister van Financiën voorts aangeven hoe deze afname zich verhoudt tot het feit dat uit de Voorlopige Rekening blijkt dat in 2009 slechts € 3,1 mrd. is ontvangen aan aflossingen door de Staat uit de hypotheekportefeuille?

Waarom wordt in de brief geen inzicht gegeven in de actuele omvang en de mogelijke risico's van vervroegde aflossingen in 2009?

Ook de leden van de fractie van de VVD vragen zich af wanneer de Kamer de in het algemeen overleg van 4 november 2009 gevraagde inhoudelijke analyse van de risico's van vervroegde hypotheekaflossingen in de VS tegemoet zien? Kan dit in het jaarverslag IX-B dat in mei verschijnt?

Is de minister voornemens de Kamer standaard ieder kwartaal te informeren over de IABF? De leden van de VVD-fractie vragen de minister van Financiën te verhelderen hoe het kan dat verschillende cijfers over de IABF-kasstromen 2009 uit de Voorlopige Rekening (opgesteld nadat 2009 is afgelopen en op 22 februari 2009 naar de Kamer gestuurd), in de brief van 19 maart zo verschillen? Waarom zijn er voortdurend fluctuaties en waardoor wordt dit veroorzaakt?

Kan straks in het jaarverslag 2009 (en voortaan standaard tussen de ramingsmomenten) een aansluiting worden gemaakt tussen de dan gepresenteerde cijfers, de cijfers uit de brief van 19 maart 2010 en de cijfers uit de voorlopige rekening, zo vragen ook de leden van de fractie van de VVD.

Kan de minister van Financiën aangeven wat de reden is voor het feit dat er € 72 mln. meer aan rente uit de portefeuille is ontvangen in 2009 dan in de Voorlopige Rekening werd gemeld?

Wat is de verklaring voor het feit dat in de oorspronkelijke ramingen in 2009 nog rekening werd gehouden met € 4.106 mln. portefeuilleontvangsten, terwijl er in 2009 uiteindelijk minder is gerealiseerd en er toch sprake is van een positief resultaat?

Impliceert de zienswijze van het CBS om de verplichting aan ING als staatsschuld te bestempelen dat het feitelijk niet meer uitmaakt of een positief resultaat naar de rijksbegroting terugvloeit of benut wordt voor aflossing aan ING?

De leden van de VVD-fractie vragen de minister van Financiën aan te geven wat doelmatiger is: het benutten van de € 382 mln. positief resultaat in 2009 voor extra betalingen aan ING of dit bedrag ten goede te laten komen van de rijksbegroting (c.q. «reguliere» aflossing staatschuld).

Waarom wordt de buffer van 14% bij de credit enhancement van 15% opgeteld tot een «totale buffer» van 29%? Heeft de minister van Financiën enig zicht op de ontwikkelingen van de risico's waarvoor de buffers nodig zijn? Hoe beoordeelt de minister van Financiën het teruglopen van de credit enhancement in relatie tot de estimated pipeline losses zoals blijkt uit de ING cijfers? Zou op basis daarvan niet ook een conclusie kunnen zijn dat de buffers in 2009 feitelijk zijn afgenomen?

De leden van de VVD-fractie vragen aan te geven welke mogelijkheden de minister van Financiën heeft om de portefeuille en het management daarvan te beïnvloeden. Is daar in 2009 gebruik van gemaakt? Zo ja, hoe?

Kan de minister van Financiën voorts aangeven wat concreet wordt bedoeld met de uitspraak (in antwoord op eerdere schriftelijke vragen) dat ING en de Staat de portefeuille op zodanige manier managen dat gegeven de externe factoren zoveel mogelijk waarde wordt gecreëerd?

In hoeverre wordt de analyse die nu wordt uitgevoerd naar de portefeuille samen met ING gedaan?

Tot op welke hoogte heeft de minister van Financiën inzicht in de eigen bedrijfsvertrouwelijke analyses die ING zelf uitvoert?

De leden van de VVD-fractie verzoeken de minister te verhelderen wat hij precies bedoelt in zijn brief met de (beleids)keuzes die binnen de randvoorwaarden van de overeenkomst met ING mogelijk zijn? Zullen dergelijke beleidskeuzes in dit dossier ook aan de Kamer worden voorgelegd?

Waarom is het Agentschap betrokken bij het modelleren van de kasstromen? Betekent dit dat de huidige vormgeving van de deal met ING nog niet optimaal is geschied?

Wordt de Kamer in het jaarverslag 2009, naast de financiële kant van de IABF, nog geïnformeerd in hoeverre in 2009 invulling is gegeven aan andere gemaakte afspraken tussen ING en de Staat?

II Reactie van de minister